

Przedmowa

Lecznictwo uzależnień weszło w okres wnikliwej kontroli i dynamicznych zmian (McLellan, Carise, Kleber 2003). Wzrastająca koncentracja na skuteczności i ekonomicznej efektywności leczenia prowadzi do znaczących zmian w standardach opieki. W szybkim tempie maleje akceptacja dla niesprawdzonych praktyk, odwołujących się do osobistego doświadczenia i intuicji terapeuty, zamiast do danych naukowych potwierdzających skuteczność określonej terapii. Klienci, władze lokalne i legislatorzy coraz mniej chętnie asygnują środki na metody leczenia o niepotwierdzonej lub w niewielkim stopniu potwierdzonej badaniami skuteczności.

Terapie oparte na dowodach naukowych to takie interwencje, co do których w sposób przekonujący wykazano, że przynoszą pozytywne rezultaty terapeutyczne. Wydaje się oczywiste, tak jak dzieje się to w praktyce medycznej, że terapeuci powinni wybierać te interwencje, których skuteczność została potwierdzona w poprawnie prowadzonych badaniach naukowych. Niestety jednak jeszcze do niedawna zasada ta nie obowiązywała w lecznictwie uzależnień. Terapeuci uzależnień dopiero w ostatnich latach zaczęli uczestniczyć w próbach wdrażania do praktyki wyników badań naukowych (Miller, Kavanagh 2007).

Wdrażanie potwierdzonych empirycznie metod leczenia w placówkach terapeutycznych stanowi priorytet w dziedzinie uzależnień i kwestia ta była przedmiotem ważnego raportu Instytutu Medycyny (Lamb, Greenlick, McCarty 1998). W raporcie tym szacowano, że – historycznie rzecz biorąc – potrzeba było przeciętnie 17 lat, aby interwencje terapeutyczne oparte na dowodach naukowych trafiły do programów terapii uzależnień. Ten niepokojący fakt wywołał zdecydowane reakcje kilku agencji federalnych. Uruchomiono takie programy, jak Center for Substance Abuse Treatment's Addiction Technology Transfer Centers (Ośrodek Transferu Technologii w Leczeniu Uzależnień przy Ośrodkach Leczenia Uzależnień) i związane z nimi Practice Research Collaboratives (Grupy Badawcze Zajmujące się Badaniami nad Praktyką Klinikzną), The National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism's Research-to Practice Forums (Fora: od badań do praktyki w ramach Narodowego Instytutu Badań nad Nadużywaniem Alkoholu i Alkoholizmem) czy Researcher-in-Residence Program (Program zatrudniania badaczy w pla-

cówkach klinicznych), a także Clinical Trials Network przy National Institute on Drug Abuse (NIDA) (Sieć na rzecz badań klinicznych przy Narodowym Instytucie Badań nad Narkomanią).

Aby przyspieszyć ten proces, zdecydowano, że programy terapeutyczne w Stanach Zjednoczonych powinny obligatoryjnie stosować metody o naukowo udokumentowanej skuteczności. Spełnienie tego wymogu jest warunkiem ubiegania się o fundusze publiczne i zwrot kosztów w ramach ubezpieczenia zdrowotnego. W 2001 roku NIDA we współpracy z Addiction Technology Transfer Center of the Substance Abuse and Mental Health Administration (Ośrodek Transferu Technologii dot. Leczenia Uzależnień przy Ministerstwie Zdrowia Psychicznego i Leczenia Uzależnień od Substancji Psychoaktywnych) podjęły Inicjatywę Harmonizacji (Blending Initiative), której celem jest poprawa rozwoju, efektywności i użyteczności praktyk opartych na dowodach naukowych (Condon, Miner, Balmer, Pintello 2008). Wszystkie te ważne inicjatywy podjęto w nadziei, że pomogą przyspieszyć proces wdrażania empirycznie udokumentowanych metod terapii.

Jednocześnie czynione są wysiłki, aby zarówno przyszli, jak i obecni terapeuci zdobywali wiedzę na temat terapii opartych na dowodach naukowych i stosowali je w rutynowej praktyce terapeutycznej. Mamy nadzieję, że nasza książka przyczyni się do tego, prezentując zgodny z aktualnym stanem wiedzy zbiór udokumentowanych empirycznie metod diagnostyki i leczenia uzależnień. Choć badania nad skutecznością różnych metod leczenia wciąż są w toku, to jednak dysponujemy już rozległą wiedzą na temat skutecznych metod interwencji, z której mogą korzystać studenci, naukowcy i terapeuci.

ADRESACI I AUTORZY

Książka ta przeznaczona jest dla absolwentów, studentów wyższych lat studiów oraz dla uczestników kursów przygotowujących do uzyskania licencji lub certyfikatu w zakresie poradnictwa alkoholowego i narkotykowego. Ponadto książka ta dostarcza praktykującym terapeutom tak bardzo potrzebnych aktualnych danych na temat udokumentowanych empirycznie metod diagnozowania i terapii. Choć w publikacji tej omawiane są liczne prace badawcze, Czytelnik nie musi dysponować szczegółową wiedzą na temat metodologii badań naukowych.

Kolejne rozdziały dostarczają aktualnych informacji na temat praktyk o empirycznie potwierdzonej skuteczności, jako że stosowanie takich metod jest wymagane i monitorowane w placówkach terapii uzależnień. Stosunkowo niewiele miejsca poświęcono teoretycznym podstawom metod terapeutycznych, w centrum zainteresowania autorów kolejnych rozdziałów znalazły się opisy metod (wraz z prezentacją przypadków) i dane dotyczące ich skuteczności i efektywności (ze szczególnym uwzględnieniem wyników kontrolowanych badań klinicznych i metaanaliz).

Autorzy poszczególnych rozdziałów są znanymi autorytetami w dziedzinie leczenia uzależnień. Autorów wyróżnia rzadki walor łączenia najwyższych kompeten-

cji badawczych w obszarze nauk behawioralnych z poświęceniem i doświadczeniem w opiece nad pacjentami.

ORGANIZACJA TEKSTU

Książka składa się z 23 rozdziałów i jest podzielona na sześć części. W części pierwszej dwa rozdziały stanowią wprowadzenie do metod leczenia opartych na dowodach naukowych oraz przegląd niespecyficznych czynników wpływających na proces terapeutyczny u osób uzależnionych. Część druga zawiera rozdziały poświęcone: klinicznej ocenie wzorów używania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych (zarówno w ujęciu współczesnym, jak i historycznym), diagnozie i uzależnieniu, zaburzeniom psychicznym często współwystępującym z uzależnieniami, a także poznawczym, behawioralnym i życiowym problemom ściśle związanym z uzależnieniami od substancji psychoaktywnych. Dodatkowo metody rozpoznawania uzależnienia są również wykorzystywane do obiektywnego monitorowania postępów leczenia i jego rezultatu.

Na część trzecią składają się rozdziały opisujące najważniejsze współczesne udokumentowane empirycznie metody terapii zachowań związanych z uzależnieniami: terapia poznawczo-behawioralna, dialog motywujący, krótka interwencja, zapobieganie nawrotom, behawioralna terapia par, systemy zachęt oraz wsparcia społecznego, a także procesy samowyleczenia oraz farmakoterapia wspierająca. W części czwartej znalazły się rozdziały poświęcone specyficznym populacjom i szczególnym zastosowaniom metod terapii opartych na dowodach naukowych – między innymi w przypadku mniejszości etnicznych i innych, klientów ze współwystępującymi zaburzeniami psychicznymi, młodzieży, studentów, a także metodom terapii z wykorzystaniem Internetu. Rozdziały części piątej poświęcone są metodom leczenia o empirycznie udokumentowanej skuteczności w praktyce zarówno w przypadku klientów indywidualnych, jak i na poziomie placówki klinicznej. Na część szóstą składa się rozdział dotyczący wyzwań, jakie stwarza wprowadzanie metod terapii opartych na dowodach naukowych do praktyki klinicznej.

SŁOWO NA ZAKOŃCZENIE

Książka ta powstała, aby dostarczyć zarówno studentom, jak i praktykującym terapeutom podstawowej wiedzy na temat współczesnych, najlepiej naukowo udokumentowanych metod diagnozy i terapii uzależnień. Celem bezpośrednim jest edukacja studentów i terapeutów, natomiast celem ostatecznym jest podniesienie jakości opieki świadczonej osobom uzależnionym i poprawa jakości ich życia.

Bibliografia

- Condon, T. P., Miner, L. L., Balmer, C. W., & Pintello, D. (2008). Blending addiction research and practice: Strategies for technology transfer. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 35, 156–160.
- Lamb, S., Greenlick, M., & McCarty, D. (Eds.). (1998). *Bridging the gap: Forging new partnerships in community-based drug abuse treatment*. Washington, DC: National Academy Press.
- McLellan, A. T., Carise, D., & Kleber, H. D. (2003). Can the national addiction treatment infrastructure support the public's demand for quality care? *Journal of Substance Abuse Treatment*, 25, 117–121.
- Miller, P. M., & Kavanagh, D. J. (Eds.). (2007). *Translation of addictions science into practice*. Amsterdam, The Netherlands: Elsevier.